

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

Had- és Rendészettudományi Szekció

Budapest, 2025. április 22-24.

Nemzeti Köszolgálati Egyetem

Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

**A visszaesők reintegrációjának problematikája a hazai jogi
szabályozás és jogösszehasonlító elemzés tükrében**

Jelige: *Suum cuique.*

Kézirat lezárásának dátuma: 2024. november 4.

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés	3
2.	A különböző visszaeső-fogalmak.....	7
3.	A visszaesőkre vonatkozó tételes büntetőjogi rendelkezések	10
4.	A reintegrációt elősegítő intézmények	14
5.	Hazai statisztikák	20
6.	Külföldi szabályozások és statisztikák	22
7.	A hazai szabályozás hiányosságainak összefoglalása	26
8.	De lege ferenda javaslatok és elméleti összegzés.....	28
8.	Forrásjegyzék	31
8.1.	Irodalomjegyzék.....	31
8.2.	Jogszabályok és bírósági gyakorlat	33
8.3.	Egyéb források.....	33

1. Bevezetés

A kriminológia tudománya által feltárt tény, hogy a "börtön" megváltoztatja az embert. Ez egy, a hagyományos társadalmi berendezkedés bizonyos elemeiből építkező, azzal párhuzamosan létező, abban mégis sok mindenben eltérő közeg, és szinte kivétel nélkül maradandó nyomot hagy azokon, akik kapcsolatba kerülnek vele: a prizonizációnak nevezett folyamat során az egyén „átveszi a deviáns normarendszert, értékeket és a börtönkultúra részeit”¹. A globalizáció és az informatikai társadalom korában újult erővel kerülnek reflektorfénybe olyan kérdések, melyekre a modern büntetőjog, mint állami eszköz, intézmény, eszmerendszer épül: Kit büntessünk? Miért büntessünk? Hogyan büntessünk? Milyen szempontok alapján büntessünk? A személyt vagy a cselekményt büntessük? A gyakorlatban ezek egyszerűen eldönthető kérdéseknek tűnnek, azonban világunk sosem látott mértékben és sebességgel változik, így ezen kérdésekre adott válaszaink sem feltétlenül helytállóak hosszú távon. Hatályos büntetőjogunk (ahogy a kontinentális jogrendszerek nagy részében) a büntetőjog közvetítő iskoláján alapszik, mely a tett- és a tettesközpontú iskolák ötvözése, az alkotóelemek pedig az adott állam társadalma, kultúrája, történelme, szokásai alapján változnak és kapnak kisebb vagy nagyobb hangsúlyt.² Ezzel együtt elmondható, hogy a büntetőjog céljai absztrakt, elvi szinten a prevenció³, represszió⁴, és reintegráció. Jelen tanulmány szempontjából ez utóbbi cél, illetve tevékenység bír nagy jelentőséggel, melynek célja, hogy az elítélt a társadalomba visszatérhessen.⁵

A büntetőjog ultima ratio⁶ jellege a teljes jogrendszerben, valamint helye az állam által szabályozott társadalomban meghatározza ezen célokat. Az állam a büntetéssel való fenyegetéssel törekszik megelőzni meghatározott cselekmények elkövetését, a büntetés kiszabásával torolja meg azokat, miközben igyekszik az elkövetőt és a társadalmat is arra

¹ CLEMMER, Donald: *The Prison Community*. Christopher Publishing House 1940

² Lásd bővebben: HORVÁTH Tibor: *A közvetítő iskola*. In.: HORVÁTH Tibor – LÉVAY Miklós (szerk.): *A magyar büntetőjog általános rész*. Wolters Kluwer Kft., 2014, Budapest.

³ Prevenció: Megelőzés, amelynek két típusát is megkülönbözteti a kriminológia, jelesen a generális prevenciót, valamint a speciális prevenciót. Lásd bővebben: BORBÍRÓ Andrea: *Prevenció és büntető igazságszolgáltatás*. URL: http://www.okri.hu/images/stories/KT/KT46_2009/kt46_prevencio%20es%20bunteto%20igazsagszolgalatas.pdf (Letöltés dátuma: 2024. 10. 31.)

⁴ Lásd bővebben: KORINEK László: Tendenciák korunk bűnözésében és bűnüldözésében. *JURA*, 2014/1., pp. 119-141.

⁵ KATALÁN Gergely Tamás: *Reszocializáció és reintegráció – dogmatikai vagy terminológiai különbségek az új Bv. Kódexben?* p. 6. URL: https://epa.oszk.hu/02700/02769/00011/pdf/EPA02769_arsboni_2016-2_003-010.pdf (Letöltés dátuma: 2024. 10. 31.)

⁶ Azaz végső eszköz.

szorgalmazni, hogy a már bekövetkezett cselekmény ne ismétlődjön meg, az elkövető pedig a közösség hasznos tagjává váljon.

Hazánkban a hatályos büntetőjogi szabályozás, a büntetőpolitika és a társadalmi tudat is erősen „fejnehéz” -nek mondható, a három absztrakt cél között nem mutatható ki egyensúly a megvalósításban. A szabályozások alapja a tett-arányos büntetés, azaz a kiszabott szankciót a cselekmény tárgyi súlya határozza meg⁷, melynek mértékét a jogalkotó által követett büntetőpolitika adja, azonban ez sok helyen túlságosan súlyos (véleményem szerint néhol indokolatlan) joghátrányokkal fenyegetnek bizonyos cselekményeket, a büntetési nemek és a büntetés kiszabása terén jellemzően statikus szabályokat találunk, az egyéniesített büntetésekre kevés az opció. Annak elfogadásával, hogy az igazságszolgáltatás hatalmi ágának egyik megbonthatatlan alapkőve a jogbiztonságból fakadó kiszámíthatóság kell legyen, álláspontom szerint a jelenlegi rendszer nem fektet kellő hangsúlyt az elkövetők reintegrációjára, ezen cél csupán a büntetés-végrehajtás rendszerében manifesztálódik, kétes hatékonysággal és vegyes sikerekkel. Ezen felül elmondható, hogy a rendszer fokozatosan, cselekményről cselekményre „mond le” azokról, akikkel kapcsolatba kerül, és ahogy hosszabbodik egy elkövető bűnlajstroma, úgy sorvad el a reintegráció, mint elérendő cél.

Annak tudatában, hogy egyes, konkrét elkövetők esetében ez a megközelítés lehet indokolt, sőt szükséges is a társadalom védelme érdekében, azt gondolom, hogy rendszerszinten elvi élel meg kell teremteni a lehetőséget arra, hogy egy elkövető visszailleszkedhessen a társadalomba, akár többszöri elkövetései ellenére is. Fontos azonban kiemelnem, hogy ezen dolgozat által felvázolt okfejtések és gyakorlati javaslatok semmi esetre sem azt célozzák, hogy objektíve enyhébb szabályozás, vagy elnézőbb bánásmód alakuljon ki. Az általam levont következtetések és gondolatok szerves részét képezi, hogy ezek a javaslatok nem alanyi jogosultságként manifesztálódnak, hanem lehetőségként, amit az elítéltnak ki kell érdemelnie, és aktívan tennie kell érte, miközben az általa elkövetett cselekményért is megbűnhődik. Azt azonban, hogy bizonyos személyek, akár külső körülményeik, akár személyükből fakadó, de fejleszthető hibáik kapcsán lemorzsolódnak a társadalomból, szükségtelen, morálisan helytelen, és az állami rendszer számára költséges luxusnak tekintem. A jelenlegi rendszer alapján ezek a személyek egy olyan spirálba kerülnek, ahonnan indokolatlanul nagy erőfeszítések árán tudnak csak kikerülni, ha egyáltalán ki akarnak, az őket ért káros hatások és a bennük kialakult felfogás

⁷ PÁPAI-TARR Ágnes: Az elkövető személyének és/vagy személyiségének jelentősége a büntetőjogi szankció alkalmazásában. *JURA*, 2018/2. pp. 498-509.

Dolgozatom célja bemutatni a vizsgált államok reintegrációs célokat szolgáló büntetés-végrehajtási intézkedéseit, rávilágítva az esetleges hiányosságokra, fejlesztendő pontokra. Ezt a célt szem előtt tartva az elkövetők egy meghatározott csoportjával, a visszaesőkkel foglalkozom. Mivel a visszaesők, mint elkövetői csoport több alcsoportra bontható, és a csoport definiálása is többféle módon lehetséges, ezért a következőkben bemutatom a fogalom eltérő változatait, majd meghatározom, hogy a vizsgálat szempontjából mely fogalom használatát tartom célravezetőnek. Ezt követően megvizsgálom a jelenleg hatályos magyar szabályozást, mely erre a csoportra vonatkozik, és azokat a rendelkezéseket is bemutatom, amelyek a büntetés-végrehajtás rendszerén belül fellelhetők, és valamilyen formában az elkövető reintegrációját segítik elő. Ezt követően statisztikai elemzés segítségével felmérem a következő paramétereket:

- Ezt követően összehasonlító elemzést végzek, mely során két másik állam – Ausztria, Finnország – jogrendszerét vizsgálom meg a teljesség igénye nélkül, a következő szempontok alapján:

- 5

Az előzőeket követően visszatérek a hazai jogrendszer elemzéséhez, ahol azonosítom a kutatásom szempontjából releváns, problémás pontokat, majd az általam megjelölt források és vizsgálati eredményeim segítségével ezen problémák lehetséges megoldásait mutatom be, először elméleti-kriminológiai síkon, majd pedig egy rövid „*de lege ferenda*”, tételes jogi javaslatok formájában. Ez után röviden összegzem az eredményeket. Kutatásomban tehát azon kérdésekre keresem a választ, hogy

- a visszaeső elkövetők, mint csoport hogyan és mi alapján határozható meg,
- miért lényeges a meghatározása, miért releváns kérdés kifejezetten ezen csoport kapcsán foglalkozni a reintegráció kérdésével, hogy jelenleg milyen szabályozás vonatkozik erre az elkövetői rétegre,
- ezen szabályok mentén hogyan valósul meg a reintegráció,
- végül felvázolom elképzelésem arra vonatkozóan, hogy milyen változtatások segítenék elő a reintegrációs cél hatékonyabb teljesülését.

2. A különböző visszaeső-fogalmak

Ahhoz, hogy a dolgozatomban kifejtettek konzisztensek és egységes logikai egészként értelmezhetőek legyenek, először is egyértelmű fogalomalkotásra van szükség. Ezt büntetőjogi szempontból a jelenleg is hatályban lévő anyagi büntetőjogi kódexünk, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) végzi el helyettünk mikor kimondja⁸: „visszaeső a szándékos bűncselekmény elkövetője, ha korábban szándékos bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték, és a büntetés kitöltésétől vagy végrehajthatósága megszűnésétől az újabb bűncselekmény elkövetéséig három év még nem telt el”. A törvény ezt követően ugyanitt további alcsoportokat alkot:

- különös visszaesőnek minősül az az elkövető, aki mindkét alkalommal ugyanazt a különös részi tényállást valósítja meg, vagy a két elkövetett bűncselekmény jellege hasonló (például két különböző vagyron elleni bűncselekmény)⁹;
- többszörös visszaeső az, akit szándékos bűncselekmény elkövetéséért úgy ítélnék végrehajtandó szabadságvesztésre, hogy korábban megállapították a visszaesői minőségét, és az új elkövetés és a visszaesőként kiszabott büntetés letöltése vagy végrehajthatósága között nem telt el 3 év¹⁰;
- ha pedig a többszörös visszaeső mind a három alkalommal személy elleni erőszakos bűncselekményt valósít meg, erőszakos többszörös visszaesőnek minősül¹¹.

A fenti tagolás tehát a visszaeső, mint csoport büntetőjogi fogalma. Ezen felül azonban létezik egy tudományos, kriminológiai visszaeső-fogalom is, amely a fenti, anyagi jogi kategóriánál jóval tágabb: a büntetőjogi értelemben vett visszaesőkön felül ezen nagyobb halmazba sorolhatóak még a karrierbűnözők, akik bűncselekmények elkövetéséből tartják fenn magukat¹², valamint a bűnözői karriert befutó elkövetők, akiknek életútjába az egyes elkövetett cselekmények mintegy sorozatként illeszkednek¹³. Hazai kriminológiai fogalom szerint továbbá a többszörös visszaesők közül veszélyes visszaeső az, akit „négy vagy több alkalommal vontak felelősségre szándékos büntettek elkövetéséért, és az elkövetésre az erőszak

⁸ Btk. 459.§ (1) bekezdés 31. pont.

⁹ Btk. 459. § (1) bekezdés, 31. pont, a) alpont.

¹⁰ Btk. 459. § (1) bekezdés, 31. pont, b) alpont.

¹¹ Btk. 459. § (1) bekezdés, 31. pont, c) alpont.

¹² BLUMSTEIN, Alfred - COHEN, Jacqueline, - ROTH, Jeffrey A. - VISHNER, Christy A.: *Criminal Careers and Career Criminals. Vol.1.* National Academy of Sciences: National Academies Press, 1986, Washington D.C.

¹³ FARRALL, Stephen (2008): *The Evolution of Criminal Path and Careers. No 18, CRIMPREV. Assessing Deviance, Crime and Prevention in Europe. CRIMPREV Project.* Coordination Action of the 6th PCRD, financed by the European Commission. Contract n° 028300

alkalmazása általában jellemző”¹⁴. Ahhoz azonban, hogy tiszta képet kapjunk a használt fogalmakról és azok jelentéstartalmáról, a fenti kategóriákon túl lényeges különbséget tenni bűnismétlés és visszaesés között is: „bűnismétlés alatt azt értjük, ha az elítélt a jogerős elítélést követően újabb bűncselekményt követ el”¹⁵ míg visszaesőnek tekintjük azt a bűnismétlőt, aki „konok bűnöző tulajdonságokkal rendelkezik, akinek újabb bűncselekménye a cselekmény motívuma, célja vagy elkövetési körülményei szempontjából hasonló, mint az előzőleg elkövetett bűncselekményé.”¹⁶ Ezen meghatározások alapján elmondható, hogy kriminológiai és büntetőjogi szempontból hasonló a két csoport viszonya: a „nem minden bogár rovar” tételhez hasonlóan nem minden bűnismétlő visszaeső, de minden visszaeső bűnismétlő.

Érdemes még említést tenni a külföldi visszaeső-fogalomról, az angol „*recidivism*” -ről: „*Recidivism is one of the most fundamental concepts in criminal justice. It refers to a person's relapse into criminal behavior, often after the person receives sanctions or undergoes intervention for a previous crime.*”¹⁷ Az amerikai National Institute of Justice ezen jellemzése a visszaesést, mint fogalmat a büntetőjog egyik alaptételeként deklarálja, és tágabb értelemben ide sorol minden elkövetőt, aki kriminológiai értelemben bűnismétlőnek tekinthető. A hatóság állásfoglalása megemlíti, hogy gyakran egy adott időtartamon belüli (általában a szabadulás utáni 3 év) ismételt bűnelkövetés alapozza meg ezt a körülményt, bizonyos esetekben pedig akár olyan cselekmények is, amelyekért az elkövetőt később nem vonták büntetőjogi felelősségre („szabálysértések”). Épp ezért a kifejezés ebben a formában absztrakt, jelentés tekintetében inkább közelít a magyar kriminológiai fogalomhoz, mint az anyagi jogihoz. Ezzel együtt a nemzetközi dokumentumokban tételes jogi szinten is ez a fogalom kerül alkalmazásra, az egyes nemzeti jogszabályok fordításaiban pedig szintén ezt a kifejezést találjuk. Ezek alapján elmondható, hogy a különböző visszaeső-fogalmak jelentéstartalma többé-kevésbé megegyezik, de nem beszélhetünk teljes tartalom-azonosságról, hiszen az, hogy kit tekintünk visszaesőnek, a büntetőjog-tudomány kutatói között is eltérhet, ahogy eltér az egyes nemzeti jogszabályok tételes rendelkezéseiben is.

¹⁴ VIGH József: *Bűnismétlők, visszaesők, veszélyes bűnözők*. In: GÖNCZÖL Katalin – KORINEK László – LÉVAY Miklós (szerk.): *Kriminológiai ismeretek, bűnözés, bűnözéskontroll* Corvina, 1999, Budapest, pp. 280–295.

¹⁵ HEGEDŰS István - JUHÁSZ Zsuzsanna - KARSAI Krisztina - KATONA Tibor - MEZŐLAKI Erik - SZOMORA Zsolt - TÖRŐ Sándor (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez*. CompLex, 2013, Budapest, p. 982

¹⁶ KEREZSI Klára: *24.2 fejezet. Bűnismétlők és bűnelkövetői karrier*. In.: BORBÍRÓ Andrea – GÖNCZÖL Katalin – KEREZSI Klára – LÉVAY Miklós(szerk.): *Kriminológia* Wolters Kluwer Kft., 2019, Budapest.

¹⁷ A National Institute of Justice honlapja. URL: <https://nij.ojp.gov/topics/corrections/recidivism> (Letöltés dátuma: 2024.09.15)

Fontosnak tartom tisztázni, hogy dolgozatomban következetesen a kriminológiai visszaeső-fogalmat fogom használni, mert bár kutatásom szerves része az anyagi jogi szabályozás áttekintése és ezek átalakítására vonatkozó javaslatok megalkotása, úgy vélem, hogy az általam levont következtetések nem csupán a törvény által visszaesőnek tekintett személyekre vetíthetők rá, hanem megfelelő analógiával tágabb alanyi körre vetítve is alkalmazhatóak.

3. A visszaesőkre vonatkozó tételes büntetőjogi rendelkezések

A jogszabályi rendelkezések tételes felsorolása helyett és a könnyebb értelmezés érdekében két főbb kategóriába soroltam a visszaesőkre vonatkozó rendelkezéseket. Egyfelől szigorító típusú rendelkezések, melyek egy alap intézkedés, büntetés, vagy rendelkezés szigorított formái; másfelől a kizáró típusúak, melyek valamilyen intézmény vagy szabály alkalmazhatóságát részben korlátozzák, vagy teljes mértékben tiltják a visszaesőkre nézve. Ezen felül kategóriánként lebonthatjuk még a szabályokat aszerint, hogy a visszaesőkre kollektíven, vagy egyes alkategóriákra vonatkoznak-e.

A fenti tagolást követve tárgyalom először a kollektív, majd az egyes visszaesői alcsoportokra vonatkozó rendelkezéseket, így alanyi szempontból fokozatosan haladva az „általánostól” a „speciálisig”. A két csoport között vékony a határ, és mindkét halmaz szabályairól elmondható, hogy progresszív módon igyekeznek szankcionálni a visszaesés tényét az adott esetekben. Ezt tükrözi ékesen például azon szigorító jellegű rendelkezések csoportja, melyek kollektíven valamennyi visszaesőre vonatkoznak, nevezeten a feltételes szabadság előtt letöltendő minimum szabadságvesztés mértékének emelése és a pártfogó felügyelet kötelezővé tétele azon esetekben, ahol alapesetben a bírói mérlegelésen múlik a kirendelés. Ide sorolom még a vétségért kiszabott szabadságvesztés szigorítását, melyet visszaeső esetén börtön fokozatban kell végrehajtani, valamint a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bvtv.) azon szabályait, mely szerint a visszaesői minősítést figyelembe veszik a büntetés-végrehajtási intézet (a továbbiakban: bv. intézet) kiválasztásánál, valamint a büntetés letöltésére történő soron kívüli felhívást.

A kollektív rendelkezések közül egyértelműen kizáró típusúnak tekinthető bizonyos intézkedések – próbára bocsátás és jóvátételi munka – alkalmazásának kizárása visszaeső elkövetők esetén, valamint a Bvtv-ben deklarált szabály, mely a reintegrációs őrizetet zárja ki visszaesőknél¹⁸. Érdemes azonban megemlíteni, hogy a törvény kifejezetten lehetővé teszi a reintegrációs őrizet elrendelését olyan bűnismétlők esetén, akik büntetőjogi szempontból nem minősülnek visszaesőnek. Utolsóként említem még a visszaeső katona elkövetőre vonatkozó azon szabályt, mely kizárja a katonai fogda elrendelését még vétség miatt kiszabott 1 évnél

¹⁸Bvtv. 187/A. § (1) bekezdés b) pont.

A két, általam alkotott csoporton kívül, de a kollektív szabályok halmazában kezelem büntetőeljárási kódexünk, a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) rendelkezését, mely kifejezetten olyan ügyekben biztosít egyszerűsített felülvizsgálat formájában rendkívüli jogorvoslatot, ahol az eljáró bíróság elmulasztotta tisztázni az elítélt visszaesői minőségét¹⁹. A jogalkotói cél könnyen megállapítható: mivel a visszaeséshez a jogszabályi környezet számos szűkítő, kizáró, súlyosító következményt fűz, az elítélt oldaláról jogos érdek, valamint az ítélet és a büntetéskiszabás terén is lényeges körülmény ennek tisztázása.

Az egyes részletszabályok mellett a Btk. külön alcímben is rendelkezik a különös és a többszörös, valamint az erőszakos többszörös visszaesőkre vonatkozó bizonyos szabályokról.²⁰ Az első két csoportot egyesítetten kezeli, míg az utolsó, legszigorúbb kategóriát elkülöníti, ezért itt én is csak az előbbiekre vonatkozó szabályokat említem. Ez alapján az első kettő esetben a büntetési tétel felső határa a büntetési tétel felével emelkedik, de maximum 25 évig, új elkövetés esetén. Ezen felül szűkíti az „enyhítő szakasz”, a Btk. 82.§ (1) bekezdés alkalmazását ezen elkövetők esetében, de meghagyja annak értelmezését a jogalkalmazó számára. Valamint a *ne bis in idem-elv*²¹ alapján kizárja ezen rendelkezéseket, ha az adott bűncselekmény esetén a különös visszaesőként való elkövetés a törvény Különös Részében szereplő tényállás alapján súlyosabban minősül.²² A katalógus zöme a Btk. XIX. és XXIII. fejezeteiből kerül ki, azonban a felsorolásba kerül még az emberölés és a rendbontás is. Ezen felsorolásból következtethetünk arra a jogalkotói álláspontra, hogy mely bűncselekmények esetén tartja a visszaesés tényét a társadalomra még veszélyesebbnek, és ezzel az intézkedésével kívánja megelőzni az ismételt elkövetésüket. Egyúttal megállapítható az is, hogy a különös visszaesés megállapíthatóságához a hasonló bűncselekményeket a törvény határozhatja meg és ezek bővítésére nincs lehetőség.²³

E külön fejezet szabályain kívül érdemes még említeni a maximálisan kiszabható határozott

¹⁹ Be. 671.§ 16. pont.

²⁰ Btk. IX. fejezet, „A különös, a többszörös és az erőszakos többszörös visszaesőkre vonatkozó rendelkezések” alcím.

²¹ Azaz a kétszeres értékelés tilalma. Lásd bővebben: KARSAI Krisztina: *Ne bis in idem*. In.: JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SÜLYÖK Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Büntetőjog rovat, rovatszerkesztő: SZOMORA Zsolt) URL: <https://ijoten.hu/szocikk/ne-bis-in-idem> (Letöltés dátuma: 2024. 10. 31.)

²² Btk. 89.§ (3) bekezdés.

²³ EBD 2019.10.B18

tartamú szabadságvesztést, melynek mértéke szigorító jelleggel 25 évre emelkedik különös és többszörös visszaesők esetén²⁴, valamint a többszörös visszaesőkre vonatkozó azon rendelkezés, mely szigorúbb végrehajtási fokozatot rendel el már két évi szabadságvesztés esetén is, ha az elítélt többszörös visszaeső.²⁵ Kizáró jellegű rendelkezésnek mondhatóak azok a szabályok, melyek kizárják a tevékeny megbánás jogintézményének alkalmazhatóságát ennél a két csoportnál vagy többszörös visszaeső esetén a „feles kedvezmény” kizárása 5 évnél rövidebb szabadságvesztés esetén, ha feltételes szabadságra bocsátásra van lehetőség, a szabadságvesztés felfüggesztésének kizárását többszörös visszaesőnél és a feltételes szabadságra bocsátás kizárása fegyházas többszörös visszaesőnél (vagy erőszakos többszörös visszaesőnél), de ide sorolom még azt a Különös Részi szabályt, melynek értelmében különös visszaesőnél nincs lehetőség a büntetés korlátlan enyhítésére költségvetési csalás esetében, még ha meg is téríti az okozott kárt a vádemelés előtt.²⁶

Az erőszakos többszörös visszaesők alkotják az általam vizsgált elkövetői csoport legveszélyesebb és legproblémásabb részét. A minősítés megállapításához iránymutatást adhat a 83. számú kúriai BK vélemény – melyet a Kúria később módosítással tartott fenn²⁷ – mely vélemény egyértelműsíti a törvényi feltételeket és a megállapítás rendszerét, valamint deklarálja, hogy ezen feltételek katalógusa taxatív, az jogértelmezéssel nem tágítható²⁸. Az ebbe a halmazba tartozó elkövetők számára a már felsoroltakon túl további szigorító intézkedéseket találunk, és alacsony létszámuk ellenére is rájuk vonatkoznak a legsúlyosabb kizáró típusú szabályok is, melyet a társadalomra veszélyesség különösen nagy mértéke, a bűncselekmény speciális visszaesői minőségben elkövetéséből eredő hatványozott tárgyi súly indokol. Erőszakos többszörös visszaeső esetén az e minőséget megalapozó bűncselekmény esetén kiszabható büntetési tételkeret maximuma a duplájára emelkedik, és ha az így kapott határ meghaladja a húsz évet, kötelező életfogytig tartó szabadságvesztést kiszabni.²⁹ Ehhez kapcsolódóan kizárt a feltételes szabadságra bocsátás³⁰ és az általam már említett „enyhítő szakasz” alkalmazása is azzal a kitéttel, hogy más Általános Részi szabály alapján lehet lehetőség a korlátlan enyhítésre.³¹ A kizáró jellegű szabályok katalógusát a Bvtv. azon

²⁴ Btk. 36.§.

²⁵ Btk. 37.§ (3) bekezdés ba) alpont.

²⁶ Btk. 396.§ (8) bekezdés.

²⁷ A büntetőjogi és büntető eljárásjogi tárgyú büntető kollégiumi vélemények felülvizsgálatáról szóló 2/2023. (VII. 5.) Büntető Kollégiumi vélemény.

²⁸ Az erőszakos többszörös visszaesőkről szóló 83. számú Büntető Kollégiumi vélemény.

²⁹ Btk. 90.§ (2) bekezdés.

³⁰ Btk 38.§ (4) bekezdés b) pont.

³¹ Btk. 90.§ (3) bekezdés b) pont.

rendelkezése zárja, amely ezeknél az elkövetőknél kizárja a bv. intézetből való kimaradást, eltávozást, és a látogató intézeten kívüli fogadását.³²

³² Bvtv. 180/A.§ (1) bekezdés d) pont.

4. A reintegrációt elősegítő intézmények

A Bvtv. számos olyan rendelkezést tartalmaz, melyeknek célja az elkövetők rehabilitálása és reintegrációja, és kijelenthető, hogy ezeknek a céloknak a megvalósítását is leginkább e törvény tartja szem előtt. Ebben a fejezetben számba veszem azokat az intézményeket és programokat, amelyek e célt szolgálják.

Kutatásom szempontjából leginkább releváns intézménynek tekintem a reintegrációs őrizetet. A reintegrációs őrizet egy, az elítélt által önkéntesen vállalt program, melynek lényege, hogy az elítélt a büntetése letöltése előtt elhagyhatja a bv. intézményt, és otthoni körülmények között töltheti le a büntetéséből hátralevő időtartamot, amennyiben a jogszabályi feltételeknek megfelel, és betartja a számára előírt magatartási szabályokat. A jogintézmény alanyi köre igencsak szűk: azok az elítéltek vehetnek részt benne, akiket gondatlan bűncselekmény elkövetése miatt ítélték el, vagy szándékos bűncselekmény esetén akkor, ha:

- először ítélik végrehajtandó szabadságvesztésre vagy visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő;
- a kiszabott végrehajtandó szabadságvesztés nem haladja meg az öt évet, és
- az elkövetett bűncselekmény nem tartozik a Btk. 459.§ (1) bekezdés 26. pontja szerinti személy elleni erőszakos vagy a Btk. XIX. fejezetében szereplő bűncselekmények közé.³³

A fenti három feltétel a szándékos bűncselekmény esetén konjunktív, és bármely feltétel hiánya esetén az elítélt nem vehet részt a programban. További feltétele az engedélyezésnek, hogy az elítéltnak a büntetése időtartamától függően le kell töltenie a szabadságvesztése egy meghatározott részét: 1 évnél rövidebb időtartam esetén legalább 3, azt meghaladó időtartam esetén legalább 6 hónapot.³⁴ Az engedélyezéshez ebben az esetben is környezettanulmányra van szükség, amely igazolja, hogy az elítéltnak a bv. intézeten kívül rendelkezésére áll olyan környezet, amelyben a reintegrációs őrizetnek nem csupán tárgyi feltételei adottak, de a célja is megvalósulhat.³⁵ Ezt a környezettanulmányt a területileg illetékes büntetés-végrehajtási intézet pártfogó felügyelője készíti el, és kiterjed a lakhatási körülményekre, valamint a szociális környezetre: szükség van egy lakásra, amely alkalmas elektronikus távfelügyeleti eszköz elhelyezésére, és a lakásban tartózkodók általi befogadó

³³ Bvtv. 187/A. § (1) bekezdés.

³⁴ Bvtv. 187/C. § (1) bekezdés d) pont.

³⁵ Bvtv. 187/B. § (1) bekezdés.

nyilatkozatra.³⁶ Bármely feltétel hiánya kizáró tényező. Ezen kívül nem engedélyezhető a reintegrációs őrizet az elítéltnak, ha új büntetőügyben szabnak ki végrehajtandó szabadságvesztést vele szemben, folyamatban lévő büntetőügyben a letartóztatását megszakították a szabadságvesztés letöltésének idejére, vagy korábban engedélyezett reintegrációs őrizetet szüntettek meg vele szemben, neki felróható ok miatt.³⁷ Amennyiben az elítéltnak engedélyezik a reintegrációs őrizetet, de súlyos fegyelmi vétséget követ el, erről a bv. intézet tájékoztatja az engedélyező büntetés-végrehajtási bírót. A fegyelmi vétség kivizsgálása halasztó hatállyal bír a reintegrációs őrizetre, ha a megkezdéséig nem sikerül lefolytatni a vizsgálatot, de ilyen esetben soron kívül folytatják le, és ennek alapján a büntetés-végrehajtási bíró felülvizsgálja a reintegrációs őrizetet engedélyező döntését, amit akár hatályon kívül is helyezhet.³⁸

Amennyiben az elítélt a fenti objektív körülményeknek megfelel, gondatlan bűncselekmény esetén maximum 1 év, minden más esetben maximum 10 hónap reintegrációs őrizet engedélyezhető a számára.³⁹ Ennek tartama alatt elektronikus távfelügyeleti eszközzel meghatározzák azt a területet, amelyen belül mozoghat, megfigyelik a mozgását és számára kötelezően betartandó magatartási szabályokat írhatnak elő.⁴⁰ Az előírt magatartási szabályok az elítélt személyisége, elkövetett cselekménye, és a körülmények alapján változnak, és előírásuk sem kötelező, azonban az elítéltnak minden ilyen maradéktalanul be kell tartania.⁴¹ Az elítéltnak meghatározott időközönként jelentkeznie kell a bv. intézetnél és a pártfogó felügyelőnél. Ezeknek a szabályoknak a megszegése, vagy ha a fenti kizáró tényezők bármelyike bekövetkezik, a reintegrációs őrizetet akár az aktív időtartama alatt is megszüntetik. Ehhez az intézményhez szorosan kapcsolódik a reintegrációs eltávozás, melynek részletszabályait a reintegrációs eltávozás végrehajtásáról szóló 16/2023. (II. 24.) BVOP utasítás (a továbbiakban: BVOP utasítás) tartalmazza és feltételei megegyeznek a reintegrációs őrizettel, ám időben azt megelőzi: amennyiben az elítélt a reintegrációs eltávozást sikeresen teljesíti és példamutató magatartást tanúsít, hivatalból megindul az eljárás a reintegrációs őrizet elrendelésére.⁴²

³⁶ Bvtv. 187/B. § (4) bekezdés.

³⁷ Bvtv. 187/C. § (1) bekezdés a-c) pontok.

³⁸ Bvtv. 187/C. § (2)-(3) bekezdések.

³⁹ Bvtv. 187/A. § (1a) bekezdés a-b) pontok.

⁴⁰ Bvtv. 187/A. § (4) bekezdés.

⁴¹ Bvtv. 187/D. § (1)-(2) bekezdések.

⁴² BVOP utasítás I. Fejezet 4. pont.

A pártfogó felügyeletről, kirendeléséről, céljáról, a pártfogó felügyelő által készített véleményről és környezettanulmányról kifejezetten részletesen rendelkezik több jogszabályunk is. Az eddig említett törvények mindegyike tartalmaz ide vonatkozó rendelkezéseket, azonban a szabályozás gerincét a Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről szóló 8/2013. (VI. 29.) KIM rendelet (a továbbiakban: Pártfogó Rendelet) adja. A pártfogó felügyelet nem homogén intézmény, több részre tagolható: négy esetkört nevesít a rendelet, ennek megfelelően a pártfogó felügyeletet ügyészi, bírósági, büntetés-végrehajtási bírói (a továbbiakban: bv. bíró), vagy kegyelmi ügy esetén az elsőfokú bíróság határozata rendelheti el.⁴³ Az általános pártfogó felügyeleti feladatokat határozat alapján a fővárosi és vármegyei kormányhivatalok látják el, melynek szakmai irányításáért az igazságügyi miniszter felelős, az irányítói jogköröket pedig a parlamenti államtitkár gyakorolja⁴⁴.

Ettől elkülönül a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői tevékenység, mely a bv. bíró határozatán alapszik, és fő szabály szerint a bíró döntésében rendelkezik az illetékes bv. intézetről is, mely kirendelés az elítélt lakóhelye vagy tényleges tartózkodási helye szerint illetékes intézet lesz.⁴⁵ Ezen intézet vezetője rendeli ki az elítélt számára a pártfogó felügyelőjét. A fenti rendelet külön fejezetet szentel a bv. pártfogó felügyelőnek, és a büntetés-végrehajtás természetéhez igazodóan eltérő rendelkezéseket állapít meg rá nézve: többek között ez a bv. pártfogó felügyelő készíti el az adott elítélt esetében a szükséges pártfogó felügyelői véleményt vagy környezettanulmányt, egyedi reintegrációs tervet készít az elítélt számára, az utógondozás során figyelemmel kíséri az elítélt reintegrációját, szociális, munkaerő-piaci elhelyezkedését, kockázatértékelést és kockázatelemzést végez a bűnisméltés kockázatának megállapítása érdekében, közreműködik a reintegrációs őrizet alatti elektronikus távfelügyeleti eszköz élesítésében és működtetésében, de kapcsolattartóként is szolgál a bv. intézet és az elítélt között reintegrációs őrizet, feltételes szabadságra bocsátás esetén.⁴⁶ Kiemelendő e sok feladat közül az utógondozás, melyet a rendelet reintegrációs gondozásnak nevez. Ennek keretében a pártfogó felügyelő az elítélt számára segít a társadalomba való visszailleszkedésben, mely igen sokrétű lehet: készségfejlesztő tréningeket szervez, segít az adminisztrációs feladatok ellátásában, életvezetési tanácsokkal látja el az elítéltet, addikciós tanácsadást nyújt, de az elítélt

⁴³ Pártfogó Rendelet 38.§ (1) bekezdés.

⁴⁴ Pártfogó Felügyelői Szolgálat. URL: <https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/partfogo-felugyeloi-szolgalat> (Letöltés dátuma: 2024. 10. 01.)

⁴⁵ Pártfogó Rendelet 62/B. § (4) bekezdés.

⁴⁶ Pártfogó Rendelet 62/B. § (7) bekezdés és 62/C. §.

családjának is segít felkészülni az elítélt visszafogadására.⁴⁷ A reintegrációs gondozás időtartama az elítélt végleges szabadulása esetén a szabadulás időpontjától számítva maximum 1 évig tart, feltételes szabadságra bocsátás esetén ezen időtartamot tölti ki.

2024. május 1-től lépett hatályba a büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról szóló 2023. évi XCVII. törvény (a továbbiakban: Mód.tv.), amellyel bevezetésre került a büntetés-végrehajtás rendszerén belüli rezsimszisztémát váltó kategória-besorolás vagy kreditrendszer. Ennek célja⁴⁸, hogy a büntetés-végrehajtás ideje alatt az elítélt számára folyamatosan naprakész és egyéniesített fogvatartási körülményeket biztosítson, melyeket az elítélt magatartása, hajlandósága, és reintegrációs programokban való aktív részvétele alakít. Célja emellett még a bv. rendszer azon képességének fejlesztése, amellyel reagálni tud az elítéltek viselkedésében és körülményeiben bekövetkező változásokra, és rugalmasan tudja változtatni a fogvatartás körülményeit, amely így dinamikusan alkalmazkodik az elítélt egyéni szükségleteihez. A korábbi, büntetés-végrehajtási fokozatonként három-három rezsím helyett a kreditrendszer öt kategóriába sorolja az elítélteket, a legenyhébb I-től a legszigorúbb V. kategóriáig. A kategóriák közötti átsorolást a szerzett és elvesztett kreditek száma szerint végzik.⁴⁹ A kedvezmények, amelyekre az elítélt igényt tarthat, és azok mértéke kategóriánként változik, és a skála enyhébb része felé haladva folyamatosan bővül, ezzel motiválva az elítélteket a magatartási szabályok betartására, a reintegrációra való törekvésükre, munkavállalásukra, önképzésükre, ezzel párhuzamosan csökkentve a börtönártalmak kialakulását. A kreditrendszer alapját a Kockázatelemzési és Kezelési rendszer (KEK-rendszer) adja, melynek keretében a Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet (KKMI) az elítéltekkel kapcsolatos kockázatelemzési feladatokat látja el, és segít mindenkor állapotuk és reintegrációs előrehaladásuk monitorozásában.⁵⁰

Lényeges reintegrációs intézmény a bv. intézeteken belül elérhető munkavállalási és oktatási lehetőségek rendszere. A konkrét lehetőségek intézetenként eltérőek lehetnek, azonban szabályozásuk alapja közös töről fakad: célként tűzik ki a reintegrációt, melyet a fogvatartottak

⁴⁷ BOGOTYÁN Róbert Lajos: Fókuszban: a pártfogó felügyelő által készített környezettanulmány. *Börtönügyi Szemle* 2022/4., pp. 50-62.

⁴⁸ 2023. évi XCVII. törvény indoklás a büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról szóló 2023. évi XCVII. törvényhez., „Bvtv.” fejezet: <https://njt.hu/jogszabaly/2023-97-K0-00> (Letöltés dátuma:2024.10.18.)

⁴⁹ Bvtv. 82.§ 8. pont.

⁵⁰ HUSZÁR László: *V. Fejezet. A Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer; a Központi Módszertani és Kivizsgáló Intézet és a Befogadási és Fogvatartási Bizottság.* In: SCHMEHL János – PALLO József (szerk.): *Korszakváltás A Büntetés-Végrehajtásban. Útmutató A 2013. Évi Ccxl. (Bv.) Törvény Megismeréséhez.* Kiadó: Büntetés-Végrehajtás Tudományos Tanácsa, 2015, Budapest.

foglalkoztatásán és társadalmi felelősségvállalásra nevelésén keresztül igyekeznek megvalósítani. A fogvatartottak a büntetés-végrehajtás keretein belül lehetőséget kapnak képesítések megszerzésére, államilag támogatott tanulmányok folytatására, valamint a Bvtv. alapján joga és kötelezettsége a bv. intézet által szervezett és biztosított munkavégzés.⁵¹ Itt a reintegráció és a személyiségfejlesztés mellett célként fogalmazódik meg a bv. rendszer önfenntartásának biztosítása és az állami költségvetés minél nagyobb tehermentesítése is azáltal, hogy az elítéltek részben vagy egészben megteremtik a fogvatartásukhoz szükséges anyagi hátteret.⁵²

Dolgozatomban röviden utalok a Társadalmi Kötődés programra. A program a kategória-besorolást bevezető törvénymódosítással került hatályon kívül helyezésre⁵³, és sok aspektusában a reintegrációs örizethez hasonlóan épült fel. Az első alkalommal végrehajtható szabadságvesztésre ítélt elkövetők számára volt lehetőség a programban való részvételre. A társadalmi kötődés program feladatai között szerepelt egyebek mellett egy olyan környezet kialakítása és megerősítése, amely az elítéltet befogadja, esetenként segíti családi kapcsolatainak helyreállítását, elősegíti emellett a lakhatásának megteremtését is.⁵⁴

Az első esetben, ha vétség miatt szabták ki a büntetést, és a szabadságvesztés mértéke az 1 évet nem haladja meg, és az elítélt kérelmezte, kötelezően be kellett őt venni a programba, míg a második esetkörben, ha a végrehajtandó szabadságvesztés maximuma 2 év, a bv. intézet döntése alapján lehetett bevonni.⁵⁵ Míg az első esetben a bv. intézet parancsnoka határozattal döntött a kérelemről, a másodiknál a kérelem elbírálása érdemi döntéssel történt, melyhez környezettanulmány készült. A környezettanulmányt pártfogó felügyelő készítette el, akit az elítélt letelepedési helye alapján illetékes bv. intézet rendelt ki. A környezettanulmány célja annak felderítése volt, hogy az elítélt számára van-e olyan hely és környezet a bv. intézetén kívül, ami elősegíti a program megvalósulását és összhangban van annak céljával. A lakhatási körülményeken túl a szociális környezet is vizsgálatra került, tehát felderítették, hogy vannak-e olyan személyek, akik segítik az elítéltet a program időtartama alatt. Ezen célok megvalósulása érdekében a program keretében számos joga és kötelezettsége keletkezett, így elhagyhatta a bv. intézetet akár havonta 5-10 napra is, mikor nem dolgozik, valamint a bv.

⁵¹ Bvtv. 133. §.

⁵² A Büntetés-Végrehajtás tájékoztatója a foglalkoztatásról: <https://bv.gov.hu/hu/foglalkoztatas> (Letöltés dátuma: 2024.10.26.)

⁵³ Mód.tv. 76. § 14.

⁵⁴ BORY Noémi – VÓKÓ György: *VI. fejezet*. In.: BELOVICS Ervin – BORY Noémi – VÓKÓ György (szerk.): *Büntetés-végrehajtási jog*. ORAC Kiadó Kft., 2021, Budapest.

⁵⁵ Bvtv. 187/A. § (1) bekezdés.

intézetén kívül tanulhatott és vállalhatott munkát. A program kötelezetti oldala, hogy a számára egyedileg összeállított reintegrációs programot maradéktalanul végre kell hajtania, és betartani az abban foglalt magatartási szabályokat, valamint ezen felül is köteles a bv. intézet pártfogó felügyelőjével együttműködni.

5. Hazai statisztikák

A visszaesőkre vonatkozó rendelkezések és a jelenlegi reintegrációs intézmények áttekintése mellett statisztikai forráskutatást is végeztem, melyet az alábbi táblázatban⁵⁶ foglaltam össze:

Vizsgált év	2019	2020	2021	2022	2023
regisztrált elkövetők száma	136.669	138.950	146.688	143.979	153.143
25 éves vagy idősebb	102.460	105.151	111.156	106.548	115.181
büntetlen előéletű	99.644	98.708	105.599	97.669	105.006
nem visszaeső	25.702	28.108	28.420	33.816	36.422
visszaeső	3.486	2.946	3.235	2.976	2.515
különös visszaeső	3.770	3.952	4.381	3.996	4.596
többszörös visszaeső	4000	5.111	4.895	5.377	4.508
erőszakos többszörös visszaeső	67	125	158	145	96
összes fogvatartott száma	16.334	16.752	18.623	19.347	17.939

1. táblázat: A visszaesőkre vonatkozó statisztikai adatok.

Mivel nem találtam arra vonatkozó adatokat, hogy az egyes visszaesői csoportok száma hogyan alakul akár korcsoport, akár nemek szerint, valamint 2018. második felétől kezdve arra vonatkozóan sincs közölt statisztika, hogy a regisztrált elkövetők közül hányan minősülnek bűnelkövetőnek, így viszonyítási alapnak vettem a regisztrált elkövetők teljes számát, korcsoportként pedig a legnagyobb létszámú halmazt választottam.

A táblázat adataiból kirajzolódó görbe azt mutatja, hogy 2019-2022. között csaknem minden kategóriában növekvő tendenciát mutatott az elkövetők száma. Az összesített létszámnövekedés mellett ugyanebben az időszakban aggasztó mértékben alakult az erőszakos többszörös visszaesők számának növekedése, de a többszörös és különös visszaesők száma is szinte folyamatosan nőtt, ez a tendencia pedig értelemszerűen eredményezte a börtönnépesség növekedését is. A tendenciában némiképp javulást hozott a 2023-as év, ugyanis a „sima” visszaesők száma csaknem 1000 fővel csökkent 2019-hez képest, és a többszörös és erőszakos többszörös visszaesők száma is csökkenni kezdett az előző évhez képest. A különös visszaesők

⁵⁶ Regisztrált elkövetők, elkövetések. URL:https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0004.html (Letöltés dátuma: 2024.10.12.)

A büntetés-végrehajtási intézetekben lévők a fogvatartás jellege és nemek szerint (fő). URL:https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0007.html (Letöltés dátuma: 2024.10.13.)

száma ismételten növekedésnek indult, a teljes regisztrált elkövetők száma és a vizsgált 25 évnél idősebb elkövetők is folyamatosan nő, azonban itt a büntetlen előéletű elkövetők számának mintegy 10.000 fős növekedése figyelhető meg. A börtönnépesség 2023-ban jelentősen csökkent.

Az adatok változásából számos konklúzió levonható. A 2019-2022 közötti időszak alapján világosan látszik, hogy a visszaeső elkövetők esetében a reintegráció nem valósul meg kellő mértékben. Ezt az állítást támasztja alá, ha ismét áttekintjük, milyen típusú elkövetőkről is van szó: olyan kategóriákról beszélünk, ahol az elkövetők vagy „csupán” adott időtartamon belül ismételten bűncselekményt valósítanak meg, vagy ennél is rosszabb esetben ugyanolyan vagy hasonló cselekményt követnek el, amiért egyszer már megállapították büntetőjogi felelősségüket, és jogerős büntetést szabtak ki velük szemben.⁵⁷ A 2023-as év kapcsán ugyan elmondható, hogy bizonyos elkövetői csoportok száma csökkent, azt azonban, hogy ez csak „jó év volt”, vagy ez egy tartós tendencia lesz, egyelőre nehéz megmondani. Úgy gondolom, hogy a tavalyi év adatai az idén márciusban bevezetett büntetés-végrehajtási rendszer pozitív előfutárainak tekinthetők, és a szabályozás megtett egy biztató lépést a kívánatos irányba.

⁵⁷ Btk. 459.§ (1) bekezdés 31. pont.

6. Külföldi szabályozások és statisztikák

Ausztria jogszabályi hátterének vizsgálatát azért tartottam indokoltnak, mert a hazánkkal közös történelmi háttér és jogfejlődés jó alapot biztosít az összehasonlításra, és megkönnyíti a külföldi jogban felbukkanó jogi megoldások „magyarra fordítását”, ha azok átvétele indokolt. A mienkéhez hasonlóan a tételes osztrák büntetőjog három pilléren nyugszik: a Büntető Törvénykönyvön (Strafgesetzbuch, a továbbiakban StGB), a Büntetőeljárás Kódexen (Strafprozeßordnung, a továbbiakban StPO), valamint a magyar Bvtv-nek megfelelő „Börtöntörvényen” (Strafvollzugsgesetz, a továbbiakban StVG). A jogszabályok a visszaesőket, mint alanyi kört egységesen a „rückfallstater” szóval definiálják, és állapítanak meg rájuk vonatkozó rendelkezéseket.

A fogalomalkotáshoz legközelebbi rendelkezést az StGB-ben találjuk⁵⁸, melyben felsorolásra kerül, hogy milyen feltételek fennállása esetén rendelik el az elkövető fogvatartását veszélyes visszaesők számára fenntartott intézetben: feltételként szerepel az adott életkor (24 életév) betöltése, hogy a kiszabott szabadságvesztés időtartama elérje a 2 évet (fő szabály) és hogy az elkövetett cselekmény(ek) vagy a törvény által felsorolt típusok között szerepeljen(ek). A felsorolásban megadott cselekménytípusok katalógusa kifejezetten tág, a teljesség igénye nélkül az élet, testi épség, nemi élet szabadsága elleni bűncselekmények, valamint a kábítószerekkel kapcsolatos bűncselekmények is helyet kaptak benne. Ezen főszabály melletti alszabályként szerepel egy másik rendelkezés⁵⁹, mely alapján a 18 életévét betöltött elkövető, amennyiben legalább 18 hónap szabadságvesztést már letöltött és terrorizmussal összefüggő⁶⁰ vagy a felsorolásban szereplő specifikus tényállások miatt ítélték el. Ez a leírás első olvasásra furcsának tűnhet: visszaesői minőség akár egy cselekmény elkövetése miatt? Ennek magyarázata, hogy az osztrák jog a mi felfogásunktól kicsit eltérően gondol a visszaesőkre, ugyanis az ezen elkövetőkre vonatkozó szabályozás teljes egészében egy intézményre épül fel, a veszélyes visszaesők számára fenntartott intézményben való fogvatartásra. Az eltérés abban mutatkozik meg, hogy ez a fogvatartási forma az osztrák jogértelmezésben nem büntetésnek minősül, hanem úgynevezett „megelőző intézkedésnek”, melyet alátámaszt az osztrák kormány által közzétett és naprakészen tartott tájékoztató szöveg is⁶¹, valamint a többi, visszaesőkre

⁵⁸ StGB. 23.§ (1) bekezdés 1-3. pontok.

⁵⁹ StGB. 23. § (1a) bekezdés 1. pont.

⁶⁰ StGB. 278b-f. §§.

⁶¹ Az Osztrák Köztársaság központi honlapján a jogkereső közönség számára elérhető tájékoztató. URL: https://www.oesterreich.gv.at/themen/gesetze_und_recht/strafrecht/8/Seite.2460706.html (Letöltés dátuma:2024.10.26.)

vonatkozó részletszabály is. Az osztrák büntetőjog alapján a veszélyes visszaesők intézetében történő elhelyezés – ha a bíróság vizsgálata alapján szükséges – a szabadságvesztés büntetés letöltése után veszi kezdetét⁶², és határozatlan időre kell elrendelni, de maximálisan ebben az intézetben 10 évi elhelyezés rendelhető el, és évente legalább egyszer bírói felülvizsgálatra kerül sor az elhelyezés szükségességét illetően.⁶³ További magyarázattal szolgálhat az intézmény természetét illetően az StVG. azon szabálya⁶⁴, mely szerint a veszélyes visszaesők számára fenntartott intézményben való elhelyezés célja, hogy az elkövető felhagyjon káros hajlamaival, és a társadalomba illeszkedő életvitelt alakítson ki. A szabályok rövid ismertetése során tudatosan használok az „elhelyezés” kifejezést a „fogvatartás” helyett, ugyanis az eddig említett szabályok mellett több más részletszabály is így tesz⁶⁵. Ezen felül több rendelkezés is együttesen tárgyalja ezt az intézkedést⁶⁶ és az igazságügyi terápiás központokat⁶⁷, valamint a leszoktatásra szoruló elkövetők intézetét. A szabályok szerkezete és az ahhoz fűzött kormányzati tájékoztató alapján megállapítható, hogy a jogintézmény logikája az alábbiak szerint épül fel: adott egy elkövető, aki teljesíti a törvény által szabott feltételeket, ezért a bűncselekménye elkövetéséért kiszabott büntetésen túl az igazságszolgáltatás preventív jelleggel további intézkedéseket tesz, hogy megakadályozza az ismételt elkövetést. Ehhez speciális intézményben való elhelyezést és szakértői felülvizsgálat kötelezővé tételét rendeli el⁶⁸, valamint az intézkedés végrehajtása alatt is bizonyos időközönként felülvizsgálja annak szükségességét.

Az osztrák bűnügyi adatok nyilvántartásának problémás megszerzése miatt dolgozatomban nem sikerült olyan részletes statisztikai adatokat gyűjtenem erre vonatkozóan, mint a hazai szabályok tekintetében. Az elérhető statisztikák a 2023. évre vonatkozóan elérhetőek⁶⁹, eszerint az ismételt elítélések aránya ebben az évben 30%, ami 1,1%-al alacsonyabb a 2022-eshez képest, az elítéltek száma pedig 25.033, ami 2,3%-os növekedés az egy évvel korábbihoz viszonyítva. Ezen felül elérhetőek még olyan adatok, melyek egy 4 éves intervallumot vizsgálnak, tehát a 2019-es évet tekintik kiindulópontnak, és azt mutatják be, hogy a kezdő évtől számított négy éven belül történt-e újabb elkövetés. Itt a 2019-es kezdő évben összesen 25.579

⁶² StGB. 23.§ (2) bekezdés.

⁶³ StGB. 25.§ (1) és (3) bekezdések.

⁶⁴ StVG. 171.§.

⁶⁵ StVG. 152.§ (3) bekezdés és 160.§ (1) bekezdés.

⁶⁶ StVG. 162. § (2) bekezdés 1. pont.

⁶⁷ StVG. 178a. § (1) bekezdés.

⁶⁸ StPO 430.§ (1) bekezdés.

⁶⁹ Reconviction rates and number of reconvictions by age groups. URL:

<https://www.statistik.at/en/statistics/population-and-society/criminality-and-security/statistics-on-convictions-and-reconvictions> (Letöltés dátuma: 2024.10.21.)

elkövető adta a fenti 30%-os visszaesési rátát, melyből 21.334 fő minősült az osztrák jog szerint felnőtt korúnak, akiknek 26.9%-át ítélték el újra. A probléma, hogy ez a statisztika a „reconvictions”, azaz újra-elítélés kifejezést használja, mely nem feleltethető meg a visszaesői minőségben való elítélésnek, és nem esik egybe a jogszabályokban szereplő veszélyes visszaesői fogalommal sem, ami lehetetlenné teszi számomra a statisztikai összehasonlítást.

A másik, általam vizsgálat állam *Finnország*, melyet a dolgozat témája, a bv. szakirodalom alapján tartok indokoltnak. A finn jog büntetőjog kapcsán azonban a jogszabályi rendelkezések hiánya teszi problémássá az összehasonlítást: A Finnország területén hatályos Büntető Kódex⁷⁰ (továbbiakban: finn Btk.) valamint Büntető Eljárási Törvény⁷¹ (továbbiakban: finn Be.) valamint ezek kiegészítései sem tartalmazznak egységes fogalmat vagy szabályozást, mely összehasonlítható lenne a hazai törvényeink szerint értelmezett visszaeső elkövetőkkel. A finn Btk. szabályai között elszórtan találunk olyan rendelkezéseket, melyek a korábbi elkövetést veszik alapul, például a büntetési nemek felsorolása⁷² kapcsán, de a fogalomalkotáshoz legközelebbi az a szabály, mely a kombinált büntetés alkalmazhatóságáról rendelkezik.⁷³ Itt találhatjuk meg feltételként azt a kitételt, amely az alkalmazás feltételeként szabja meg, hogy az elkövető a jogszabály által felsorolt bűncselekménytípusok valamelyikét az adott elítélést megelőzően 10 évvel már elkövette, vagy 3 éven belül olyan szabadságvesztés letöltése után, mely egy már korábban kiszabott kombinált büntetés része vagy az életfogytig tartó szabadságvesztése letöltése után 3 évvel⁷⁴. A szabályozás alapján a kombinált büntetés lényege, hogy a feltételek szerinti elkövetővel szemben az ügyész javaslatára a bíróság határozott tartamú szabadságvesztést szab ki a szabadságra bocsátás lehetőségének kizárásával, valamint a büntetés kitöltése utáni 1 éves periódusra felügyeletet rendel el. Ez a rendelkezés a megnevezés alapján könnyen összetéveszthető az összbüntetés kiszabásával, melyről a jogszabály szinte ugyanott rendelkezik.⁷⁵

A finn jogszabályi háttér összehasonlíthatóságának nehézségét ellensúlyozza, hogy a büntetés-végrehajtási gyakorlatot és annak eredményeit feldolgozó forrásanyag jóval kiterjedtebb. A szabályozás történetére csak röviden vállalkozom: az 1960-as évektől kezdődő jogszabályi

⁷⁰ Criminal Code (39/1889 ; up to 433/2021 included), English version. URL: https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039_20210433.pdf (letöltés dátuma: 2024.10.29.)

⁷¹ Criminal Procedure Act (689/1997, up to 205/2023 included), English Version. URL: https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1997/en19970689_20230205.pdf (letöltés dátuma: 2024.10.29.)

⁷² Finn Btk. Chapter 6 (515/2003) section 1.

⁷³ Finn Btk. Chapter 2c section 11 (800/2017).

⁷⁴ Finn Btk. Chapter 2c section 11 (800/2017) 2).

⁷⁵ Finn Btk. Chapter 2c section 4 (800/2017).

reformok, melyekre más skandináv országok gyakorlatának hatására került sor⁷⁶, a 2006-os börtönreformokban csúcsosodtak ki, melyeknek eredménye a Finnország területén hatályos 767/2005 Prison Act (a továbbiakban: finn Börtöntörvény). Ezzel a jogszabállyal került igazán nagy hangsúly az elkövetők rehabilitációját és reintegrációját célzó gyakorlatra⁷⁷, például a hosszabb idejű szabadságvesztés büntetést töltő, idősebb elítéltek kedvezményes szabadon engedése, mely a feltételes szabadságra bocsátástól eltérő jogintézmény. A joguralomnak megfelelő és a prizonizációnak fokozottabban kitett elítélteket segítő szabályozás eredménye egy hatékonynak mondható, de ellentmondásoktól nem mentes modell. Ezt példázza a visszaesésekre vonatkozó azon statisztika, amely 2009 és 2018 közötti kezdőévekkel, 5 éves követési periódusban mutatja be a visszaesési statisztikákat.⁷⁸Itt azt látjuk, hogy az egy elítélés utáni periódusban a visszaesők aránya 36% és 42% között ingadozik. Fontos azonban figyelembe venni, hogy ez a statisztika 5 éves visszaesési periódust határoz meg, szemben az általunk használt 3 évvel, ami újfent megnehezíti az adatok összehasonlítását. Ennek kapcsán térnék rá az egyetlen statisztikai adatra, melynek tekintetében hazánk összehasonlítható Ausztriával és Finnországgal, ami a százezer főre jutó fogvatartottak száma.⁷⁹A 2022-es évre vonatkozó statisztika alapján a lakosságra vetítve hazánk 194 fős fogvatartotti számához képest Ausztriában 93, míg Finnországban 50 fő volt a börtönben lévő elkövetők száma. Mivel a jogszabályi rendelkezések eltérő volta és a statisztikai adatok hiánya nem tesz lehetővé további komparatív vizsgálatot, dolgozatom hátralevő részeiben az oda kapcsolódó mértékben kitérek a finn kriminál-politikai felfogás azon elemeire, melyek tekintetében célszerűnek tartom a hazai felfogásba való beépítés megfontolását.

⁷⁶ IKPONWOSA Ekunwe – JONES, Richard: Finnish Criminal Policy: From Hard Time to Gentle Justice. In: *Journal Of Prisoners On Prisons*. Volume 21. #1 & 2. Pp. 173-189. University of Ottawa Press. URL: http://www.antonioscasella.eu/nume/Ekunwe_2012.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.25.)

⁷⁷ LAPPI-SEPPÄLÄ, Tapio : Imprisonment and Penal Policy in Finland. *Scandinavian Studies in Law*. 2009, p. 343.

⁷⁸ Rate of recidivism among sentenced prisoners after five years from their release in Finland from 2009 to 2018, by number of sentences. URL: <https://www.statista.com/statistics/540299/finland-rate-of-recidivism-of-sentenced-prisoners-by-previous-prison-sentences/> (letöltés dátuma: 2024.10.25.)

⁷⁹ Incarceration rate in selected European countries in 2022. URL: <https://www.statista.com/statistics/957501/incarceration-rate-in-europe/> (letöltés dátuma: 2024.10.25.)

7. A hazai szabályozás hiányosságainak összefoglalása

Dolgozatomban számos olyan rendelkezést felsoroltam, melyek különböző módokon az elítéltek reintegrációját segítik elő. A vizsgált statisztikák, valamint a szakirodalom álláspontja szerint is egyértelmű kijelentés, hogy a visszaeső elkövetők száma az elmúlt években lassú, de kitartó növekedést mutat. Ennek számos társadalmi, szociológiai oka lehet⁸⁰, kutatásom számára releváns tényezők azonban az alábbiak lehetnek: először is, a felsorolt rendszerek nem valósítják meg kellő mértékben a kitűzött reintegrációs célokat, az elkövetők társadalomba való visszailleszkedésének támogatása nem elég hatékony. Másodszor, ha elfogadjuk, hogy a meglévő intézmények a lehetőségekhez mérten a lehető legjobban megvalósítják a kitűzött célokat, akkor nem elegendő a reintegrációt támogató rendelkezések száma.

Az általam is említett kreditrendszer ígéretes kezdetnek mutatkozik, de úgy vélem, hogy a szemléletváltás nyomán további fejlesztésre szorul mind a jogszabályi háttér, mind pedig a gyakorlati megvalósítás. A visszaesők kapcsán, a felsorolt szabályokat és intézményeket is áttekintve elmondható, hogy reintegrációs támogatásuk folyamatosan csökken, és jól védhető indokolás nélkül esnek el olyan lehetőségektől akár csak elvi szinten is, mint a reintegrációs őrizet, vagy a társadalmi kötődés program. Logikusnak tűnő jogpolitikai felfogás, hogy azok, akik többször követnek el bűncselekményt, a társadalomra veszélyesebbek, és cselekményük súlya is nagyobb az egyszeri elkövetőkénél, tehát velük szemben a személyi és tárgyi jellemzők miatt is súlyosabb jogkövetkezmények indokoltak.⁸¹ Véleményem szerint azonban a jogalkotó nem kellő hangsúllyal gondol ezen elkövetők esetén a stigmatizációnak⁸² való huzamosabb ideig való kitettségre, a szeparáció és a börtönártalmak fokozottan káros hatásaira, és arra, hogy az ilyen elítéltek hatványozottan nehezebben illeszkednek vissza a társadalomba odafigyelés és segítség nélkül.

A statisztikai adatok alakulása harmadrészt egy másik kérdést is felvet. Logikai tény, hogy a visszaesők nem csak úgy lesznek, hanem végigmennek a bűnözői életpálya egyes fázisain: minden ilyen elkövető először büntetlen előéletű, majd bűnismétlő, végül visszaeső. A folyamat végén szereplő elemek növekedése arra enged következtetni, hogy bár a folyamat elején szereplő egyének számára jóval több lehetőség nyílik a reintegrációra és fogvatartásuk alatt

⁸⁰ Bolyky Orsolya – Sárkány Eszter: A bűnelkövetéshez vezető út megismerése visszaeső elítéltek körében – Előkészítő szakasz. *Börtönügyi szemle* 2018/3., pp 5-22.

⁸¹ Tóth Mihály: Magyarország negyedik Büntető Törvénykönyve*. *JK*, 2014/10., p. 439-452.

⁸² Az identitás társadalmi szankcionálása. Lásd bővebben: Kerekes Viktória: A társadalmi stigmatizáció vizsgálata a fiatalok delinkvenciája tekintetében. *Sectio Juridica et Politica*. 2011, 29. évf. 2. szám. pp. 405-419.

különböző kedvezmények igénybevételére, sajnos mégis egyre többen járják végig ezen a kriminális életcikluson. Abban az esetben pedig, ha ez a következtetésem helytálló, úgy minden logikai indokot mellőz az a felfogás, hogy a visszaesők elkövetők számára már elvi szinten kevesebb reintegrációs lehetőség van biztosítva, mint az első büntetett vagy „sima” bűnismétlő elkövetőknek. Ezen következtetéseim alapján térnék rá „de lege ferenda” javaslataimra, melyekkel az e fejezetben felvázolt problémákra kívánok egy lehetséges megoldási tervet javasolni, és folytatni azt a biztató tendenciát, amit a kategória-rendszer és a Bvtv. szellemisége indított el.

8. *De lege ferenda* javaslatok és elméleti összegzés

A bemutatott hazai jogszabályi háttér és reintegrációs rendelkezések egyik legfőbb reformjának tekinteném az alanyi kör kibővítését: a kreditrendszer alkalmas lehet az elítéltek állapotának rugalmas monitorozására, így lehetőséget adhat, hogy elvi lehetőségként – de nem alanyi jogosultságként – biztosítva legyen a komolyabb kedvezményt jelentő reintegrációs programok engedélyezése a hosszabb idejű vagy súlyosabb büntetést töltő elítéltek számára is. Bár a kreditrendszer nem biztosít teljes átjárást a kategóriák között (fegyházas például sosem kerülhet a legenyhébb kategóriába⁸³), de kialakítható olyan feltételrendszer, amely például a visszaeső, különös és többszörös visszaesők körében biztosítja például a reintegrációs őrizetben való, akár csak részleges részvételt. A programokban való részvételt a feltételes szabadságra bocsátás mintájára a letöltött minimum büntetés időtartamához lehetne kötni, ami újabb eszközt jelentene az egyéni reintegrációs program kidolgozásában, hiszen a pártfogó felügyelő véleménye alapján eldönthető lenne, hogy az elítélt képes és alkalmas-e hosszabb időtartamra elhagyni a bv. intézetet, vagy csupán rövidebb időközök alkalmazása indokolt.

Az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazása lehetővé tenné, hogy kísérleti jelleggel ezek az elítéltek is rövid időre visszatérjenek az elítélésük előtti közegbe, és többé-kevésbé önálló módon is hozzájáruljanak saját reintegrációjukhoz. Mivel a reintegrációs programok csak akkor szolgálhatják hatékonyan a visszailleszkedést, ha azok az elítélt személyiségének, egyéni képességeinek megfelelőek, és szükségleteit is kielégítik⁸⁴, ezért másik fő fejlődési iránynak tekinthető minden olyan rendelkezés vagy szabály, amely akár csak minimális mértékben is hozzátesz a reintegrációs célok egyéni szintű megvalósításához. Ezúttal is külön kitérnék az erőszakos többszörös visszaesőkre, akikkel szemben egyértelműen a legszigorúbb a szabályozás,⁸⁵ hiszen a jogszabályi háttér és a feltételezett jogalkotói felfogás alapján ez tekinthető jelenleg a legveszélyesebb elkövetői csoportnak. Az általuk elkövetett cselekmények jellege és tárgyi súlya, az ilyen cselekmények miatt megítélt visszaesői minőség és az elkövetők személyében rejlő okok mind alapot adnak a társadalomra veszélyesség magasabb fokának megállapítására, egyúttal csökkentik ezen elkövetők tekintetében az igényt

⁸³ Bvtv. 97.§ (5) bekezdés a) pont.

⁸⁴ FORGÁCS Judit: *Javítás-Nevelés-Reintegráció: Változó fogalmak és formálódó tartalmak a szabadságvesztés végrehajtásában.* PhD értekezés, 2021, p. 138 URL: https://jogikar.uni-miskolc.hu/files/13353/FORGACS_dissz_12_14.pdf (Letöltés dátuma: 2024. 10. 18.)

⁸⁵ PÁPAI-TARR Ágnes: Gondolatok az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabásának tapasztalatairól. *Jog-Állam-Politika* 2024/1.3 URL: https://jap.sze.hu/images/lapsz%C3%A1lmok/2024/01/tanulmányok/JAP_2024_01_papai-tarr_agnes.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.20.)

a reintegrációra. Mivel azonban a reintegráció nem csupán a bv. intézet elhagyásából áll, ezért az a véleményem, hogy van lehetőség olyan intézmények és kedvezmények létrehozására, amelyek, ha nem is a hagyományos értelemben vett reintegrációt valósítják meg, hanem annak egy speciális formáját érik el az elítéltnél, akinek bv. intézeten belüli élete rendezettebb, méltóságteljesebb lehet, és a fogvatartás biztonsági kockázatait is csökkenti.

Megfontolásra érdemesnek tartanám egy, a Társadalmi Kötődés program mintájára épülő intézményrendszer kialakítását, melynek középpontjában a visszaeső elkövetők állnának. A program (továbbiakban: Új Kötődés Program) alapját olyan kedvezmények és lehetőségek adnák, melyek fő szabály szerint nem elérhetőek ezeknek az elítélteknek. A programban való részvétel lehetőségét és feltételrendszerét az újonnan bevezetett kreditrendszerbe vezetném be, és fő szabályként minden elítélt számára elérhető lenne. Az Új Kötődés Program egyéniesítésére az biztosítana lehetőséget, hogy a különböző kategóriákba sorolt elítéltek számára eltérő típusú és mértékű kedvezmények lennének biztosítva: az I. kategóriába sorolt elítéltek számára hangsúlyosabb lenne az enyhébb fogvatartás, és a hosszabb időtartamú eltávozás a bv. intézetből. A szigorúbb, IV. és V. kategóriába sorolt elkövetők esetén rövidebb időtartamú eltávozások alkalmazása, a bv. intézeten belül elérhető reintegrációs lehetőségek, és a különböző szociális, pszichológiai alapú reintegrációs foglalkozások lennének túlsúlyban. A programban való részvételt az illetékes bv. bíró rendelné el, mely döntését a bv.intézet vezetője és a pártfogó felügyelő által készített kockázatelemzésre és környezettanulmányra alapítaná. Ezzel a metodikával a jelenlegi biztató szabályozási irányba tennénk még egy lépést, miközben újabb eszközt bocsátunk a bv. rendszer rendelkezésére, amellyel egyéniesítheti a büntetés letöltését és az elítélt társadalomba való visszailleszkedésének menetét.

A média által sokat tárgyalt⁸⁶ finn büntetés-végrehajtási modellt sokkal inkább tartom elméleti szintű iránymutatásnak, semmint követendő példának. A jelenlegi finn modell egy több évtizedet felölelő jogalkotói, jogalkalmazói és társadalmi szemléletváltás eredménye⁸⁷, melynek beépítése ugyanezeket a feltételeket kívánja meg hazai környezetben. Azonban véleményem szerint a két nemzet, bár rokonságban áll⁸⁸, eltérő kulturális gondolkodása, állami berendezkedése és jogrendszere miatt nem vonható egyértelműen efféle analógia, és a finn

⁸⁶ BROWNE, Ronan: Open prisons in Finland are 'like a holiday camp' — but they seem to work, URL: <https://yle.fi/a/3-11214953> (letöltés dátuma: 2024.10.29.)

⁸⁷ HÄKKINEN, Esko: Welfare state development and Finnish criminal justice reform from the 1910s to the 1960s, Sage Journals. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1462474520964939#bibr33-1462474520964939> (letöltés dátuma: 2024.10.29.)

⁸⁸ SZÖRÉNYI László: Nyelvrokonság, őstörténet és epika a 18. századi magyarországi jezsuita irodalomban. *Irodalomtörténeti Közlemények* (101).,1997., pp. 16-24.

büntetés-végrehajtási gyakorlatot csupán szellemiségében és hatékonyságában tekinteném követendő példának, míg az osztrák jogi felfogást, melyben markánsan érezhető a múlt századbeli treatment ideológia⁸⁹ megvalósulása, nem tartom alkalmasnak arra, hogy akár elméleti szinten is közelítsünk hozzá, mert tévesnek gondolom azt a megközelítést, mely az elítéltet kezelendő betegnek tekinti. A jelenlegi irány követését tartom helyesnek, mely a büntetések elrettentő ereje mellett egyre nagyobb hangsúlyt fektet a reintegrációra, melyen keresztül a speciális prevenció megvalósulhat⁹⁰. Ezen felül újfent szükségesnek tartom az egyes elkövetők személyére, körülményeire és cselekményére alapján kialakított egyéni útvonaltervek kialakítását, melynek kulcsa a hatékony és pontos kockázatelemzési tevékenység⁹¹ és az ezekre épülő különböző reintegrációs intézmények.

⁸⁹ BARABÁS A. Tünde: *Büntetési elméletek a 20. század második felétől, A kriminológia alapjai, I. rész.* In: BARABÁS A. Tünde (szerk.): *Alkalmazott Kriminológia*, Akadémiai Kiadó, 2023, Budapest.

⁹⁰ BORBÍRÓ Andrea: *28.4.2. fejezet. Prevenció a büntető igazságszolgáltatáson keresztül.* In: BORBÍRÓ Andrea – GÖNCZÖL Katalin – KERESZSI Klára – LÉVAY Miklós(szerk.): *Kriminológia* Wolters Kluwer Kft., 2019, Budapest.

⁹¹ VIG Dávid – FLIEGAUF Gergely: *34.4.3 fejezet. A börtön mint a harmadlagos bűnmegelőzés eszköze.* In: BORBÍRÓ Andrea – GÖNCZÖL Katalin – KERESZSI Klára – LÉVAY Miklós(szerk.): *Kriminológia* Wolters Kluwer Kft., 2019, Budapest.

8. Forrásjegyzék

8.1. Irodalomjegyzék

BARABÁS A. Tünde: *Büntetési elméletek a 20. század második felétől, A kriminológia alapjai, I. rész.* In: BARABÁS A. Tünde (szerk.): *Alkalmazott Kriminológia*, Akadémiai Kiadó, 2023, Budapest.

BLUMSTEIN, Alfred - COHEN, Jacqueline, - ROTH, Jeffrey A. - VISHNER, Christy A.: *Criminal Careers and Career Criminals. Vol.1.* National Academy of Sciences: National Academies Press, 1986, Washington D.C.

BORBÍRÓ Andrea: 28.4.2. fejezet. *Prevenção a büntető igazságszolgáltatáson keresztül.* In.: BORBÍRÓ Andrea – GÖNCZÖL Katalin – KEREZSI Klára – LÉVAY Miklós(szerk.): *Kriminológia* Wolters Kluwer Kft., 2019, Budapest.

BORBÍRÓ Andrea: *Prevenção és büntető igazságszolgáltatás.* URL: http://www.okri.hu/images/stories/KT/KT46_2009/kt46_prevencao%20es%20bunteto%20igazsagszolgáltatatas.pdf (Letöltés dátuma: 2024. 10. 31.)

BORY Noémi – VÓKÓ György: VI. fejezet. In.: BELOVICS Ervin – BORY Noémi – VÓKÓ György (szerk.): *Büntetés-végrehajtási jog.* ORAC Kiadó Kft., 2021, Budapest.

BOGOTYÁN Róbert Lajos: Fókuszban: a pártfogó felügyelő által készített környezettanulmány. *Börtönügyi szemle* 2022/4., pp. 50-62.

BOLYKY Orsolya – SÁRIK Eszter: A bűnelkövetéshez vezető út megismerése visszaeső elítéltek körében – Előkészítő szakasz. *Börtönügyi szemle* 2018/3., pp 5-22.

CLEMMER, Donald: *The Prison Community.* Christopher Publishing House 1940.

FARRALL, Stephen (2008): *The Evolution of Criminal Path and Careers. No 18, CRIMPREV. Assessing Deviance, Crime and Prevention in Europe. CRIMPREV Project.* Coordination Action of the 6th PCRD, financed by the European Commission. Contract n° 028300

FORGÁCS Judit: *Javítás-Nevelés-Reintegráció: Változó fogalmak és formálódó tartalmak a szabadságvesztés végrehajtásában.* PhD értekezés, 2021, p. 138 URL: https://jogikar.unimiskolc.hu/files/13353/FORGACS_dissz_12_14.pdf (Letöltés dátuma: 2024. 10. 18.)

HEGEDŰS István - JUHÁSZ Zsuzsanna - KARSAI Krisztina - KATONA Tibor - MEZŐLAKI Erik - SZOMORA Zsolt - TÖRŐ Sándor (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez.* CompLex, 2013, Budapest.

HORVÁTH Tibor: *A közvetítő iskola.* In.: HORVÁTH Tibor – LÉVAY Miklós (szerk.): *A magyar büntetőjog általános rész.* Wolters Kluwer Kft., 2014, Budapest.

HUSZÁR László: V. 5. Fejezet. *A Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer, a Központi Módszertani és Kivizsgáló Intézet és a Befogadási és Fogvatartási Bizottság.* In: SCHMEHL János – PALLO József (szerk.): *Korszakváltás A Büntetés-Végrehajtásban. Útmutató A 2013. Évi Ccxl. (Bv.)*

Törvény Megismeréséhez. Kiadó: Büntetés-Végrehajtás Tudományos Tanácsa, 2015, Budapest.

IKPONWOSA Ekunwe – JONES, Richard: Finnish Criminal Policy: From Hard Time to Gentle Justice. In: *Journal Of Prisoners On Prisons*. Volume 21. #1 & 2. Pp. 173-189. University of Ottawa Press. URL: http://www.antonioacasella.eu/nume/Ekunwe_2012.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.25.)

KARSAI Krisztina: *Ne bis in idem*. In.: JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SÜLYÖK Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Büntetőjog rovat, rovatszerkesztő: SZOMORA Zsolt) URL: <https://ijoten.hu/szocikk/ne-bis-in-idem> (Letöltés dátuma: 2024. 10. 31.)

KATALÁN Gergely Tamás: *Reszocializáció és reintegráció – dogmatikai vagy terminológiai különbségek az új Bv. Kódexben?* URL: https://epa.oszk.hu/02700/02769/00011/pdf/EPA02769_arsboni_2016-2_003-010.pdf (Letöltés dátuma: 2024. 10. 31.)

KEREKES Viktória: A társadalmi stigmatizáció vizsgálata a fiatalkorúak delikvenciája tekintetében. *Sectio Juridica et Politica*. 2011, 29. évf. 2. szám.

KEREZSI Klára: 24. fejezet. *Bűnismétlők és bűnelkövetői karrier*. In.: BORBÍRÓ Andrea – GÖNCZÖL Katalin – KEREZSI Klára – LÉVAY Miklós: *Kriminológia* Wolters Kluwer Kft., 2019, Budapest.

KORINEK László: Tendenciák korunk bűnözésében és bűnüldözésében. *JURA*, 2014/1.

LAPPI-SEPPÄLÄ, Tapio: Imprisonment and Penal Policy in Finland. *Scandinavian Studies in Law*. 2009, p. 343.

PÁPAI-TARR Ágnes: Az elkövető személyének és/vagy személyiségének jelentősége a büntetőjogi szankció alkalmazásában. *JURA*, 2018/2.

PÁPAI-TARR Ágnes: Gondolatok az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabásának tapasztalatairól. *Jog-Állam-Politika* 2024/1.3 URL: https://jap.sze.hu/images/lapsz%C3%A1lmok/2024/01/tanulmányok/JAP_2024_01_papai-tarr_agnes.pdf (Letöltés dátuma: 2024.10.20.)

SZÖRÉNYI László: Nyelvrokonság, őstörténet és epika a 18. századi magyarországi jezsuita irodalomban. *Irodalomtörténeti Közlemények* (101), 1997., pp. 16-24.

TÓTH Mihály: Magyarország negyedik Büntető Törvénykönyve*. *JK*, 2014/10., p. 439-452.

VIG Dávid – FLIEGAUF Gergely: 34.4.3 fejezet. *A börtön mint a harmadlagos bűnmegelőzés eszköze*. In.: BORBÍRÓ Andrea – GÖNCZÖL Katalin – KEREZSI Klára – LÉVAY Miklós (szerk.): *Kriminológia* Wolters Kluwer Kft., 2019, Budapest.

VIGH József: *Bűnismétlők, visszaesők, veszélyes bűnözők*. In. GÖNCZÖL Katalin – KORINEK László – LÉVAY Miklós (szerk.): *Kriminológiai ismeretek, bűnözés, bűnözéskontroll* Corvina, 1999, Budapest.

8.2. Jogszabályok és bírósági gyakorlat

A büntetőjogi és büntető eljárásjogi tárgyú büntető kollégiumi vélemények felülvizsgálatáról szóló 2/2023. (VII. 5.) Büntető Kollégiumi vélemény.

A büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról szóló 2023. évi XCVII. törvény.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény.

A Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény.

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény.

A Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről szóló 8/2013. (VI. 29.) KIM rendelet.

A reintegrációs eltávozás végrehajtásáról szóló 16/2023. (II. 24.) BVOP utasítás.

Az erőszakos többszörös visszaesőkről szóló 83. számú Büntető Kollégiumi vélemény.

Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen (Strafgesetzbuch – StGB)

Bundesgesetz vom 26. März 1969 über den Vollzug der Freiheitsstrafen und der mit Freiheitsentziehung verbundenen vorbeugenden Maßnahmen (Strafvollzugsgesetz – StVG.)

Criminal Code (39/1889 ; up to 433/2021 included), English version. URL: https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039_20210433.pdf (letöltés dátuma: 2024.10.29.)

Criminal Procedure Act (689/1997, up to 205/2023 included), English Version. URL: https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1997/en19970689_20230205.pdf (letöltés dátuma: 2024.10.29.)

EBD 2019.10.B18

Strafprozeßordnung 1975 (StPO)

8.3. Egyéb források

Az Osztrák Köztársaság központi honlapján elérhető tájékoztató. URL: https://www.oesterreich.gv.at/themen/gesetze_und_recht/strafrecht/8/Seite.2460706.html (Letöltés dátuma: 2024.10.26.)

BROWNE, Ronan: Open prisons in Finland are 'like a holiday camp' — but they seem to work, URL: <https://yle.fi/a/3-11214953> (letöltés dátuma: 2024.10.29.)

HÄKKINEN, Esko: Welfare state development and Finnish criminal justice reform from the 1910s to the 1960s, Sage Journals. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1462474520964939#bibr33-1462474520964939> (letöltés dátuma: 2024.10.29.)

Indokolás a büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról szóló 2023. évi XCVII. törvényhez., „Bvtv.” fejezet: <https://njt.hu/jogszabaly/2023-97-K0-00> (Letöltés dátuma:2024.10.18.)

A büntetés-végrehajtási intézetekben lévők a fogvatartás jellege és nemek szerint (fő). URL: https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0007.html (Letöltés dátuma:2024.10.13.)

A Büntetés-Végrehajtás tájékoztatója a foglalkoztatásról: <https://bv.gov.hu/hu/foglalkoztatatas> (Letöltés dátuma: 2024.10.26.)

A National Institute of Justice honlapja. URL: <https://nij.ojp.gov/topics/corrections/recidivism> (Letöltés dátuma: 2024.09.15)

Incarceration rate in selected European countries in 2022. URL: <https://www.statista.com/statistics/957501/incarceration-rate-in-europe/> (letöltés dátuma: 2024.10.25.)

Pártfogó Felügyelői Szolgálat. URL: <https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/partfogo-felugyeloi-szolgalat> (Letöltés dátuma: 2024. 10. 01.)

Rate of recidivism among sentenced prisoners after five years from their release in Finland from 2009 to 2018, by number of sentences. URL: <https://www.statista.com/statistics/540299/finland-rate-of-recidivism-of-sentenced-prisoners-by-previous-prison-sentences/> (letöltés dátuma: 2024.10.25.)

Reconviction rates and number of reconvictions by age groups. URL: <https://www.statistik.at/en/statistics/population-and-society/criminality-and-security/statistics-on-convictions-and-reconvictions> (Letöltés dátuma: 2024.10.21.)

Regisztrált elkövetők, elkövetések. URL: https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0004.html (Letöltés dátuma: 2024.10.12.)